JEL F29;Q32

ШЕРГІНА Лідія
к.е.н., доцент, доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва, КНЕУ імені Вадима Гетьмана, , Україна,
ORCID 0000-0001-9031-0616
Жемба Алла
к.е.н., доцент
Національний університет водного господарства та природокористування, Украни
ORCID 0000-0003-0268-3258

e-mail: lidiyashergina@ukr.net
a.i.zhemba@nuwm.edu.ua
Lidiya SHERGINA
Ph.D. in Economics, Associate Professor, KNEU named after Vadym Hetman, Ukraine

Alla ZHEMBA
PhD in Economics, Associated Professor
National University of Water and Environmental Engineering
Ukraine

ТЕНДЕНЦІЇ СВІТОВИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РИНКІВ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

WORLD ENERGY MARKETS TRENDS IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Анотація: Досліджено трансформації міжнародних ринків енергоносіїв під тиском технологічної, науково-інформаційної, виробничої та законодавчої революції у світі. Доведено, що лише екологічно безпечна, енергетично ефективна економіка є базисом сталого розвитку
Ключові слова: сталий розвиток, енергетична криза, світовий ринок енергоносіїв

Abstract: The transformation of international energy markets under the pressure of the technological, scientific and informational, industrial and legislative revolution in the world is studied. It has been proven that only an ecologically safe, energy-efficient economy is the basis of sustainable development
Keywords: sustainable development, energy crisis, world energy market

Ситуація, що нині склалася на планеті, є вражаючою. Людство зіштовхнеться з двома проблемами: 1) зменшенням видобутку нафти, й відповідно, виникненням дефіциту нафтових ресурсів; 2) життєво-небезпечним, екологічно несприятливим навколишнім природним середовищем. Для вирішення зазначених проблем людській спільноті необхідно навчитись економно використовувати природні ресурси та створити конкурентоспроможні альтернативні види палива. Однак, найбільш затребуваною на світовому ринку енергоносіїв є нафта, потреба в якій постійно зростає, що обумовлено нарощуванням виробничих потужностей та структурними змінами в глобальній економіці.

Становлення сталого підтипу розвитку вимагає переходу від первинних до вторинних джерел енергії. Протягом довгих років у світовій енергетиці все ще переважають первинні види палива, серед яких головне місце протягом майже сотні років належить нафті. Незважаючи на всі прагнення сучасної цивілізації замінити нафту дешевшими газом та більш екологічно небезпечним вугіллям, вона і надалі продовжує переважати в структурі енергетичного споживання світу. Зменшення реального рівня споживання нафти відбувається тільки через

скорочення її видобутку в світі. Зміна споживання та видобутку нафти не тільки впливає на загальну структуру енергетики в світі, а й на поведінку експорто- та імпортоорієнтованих країн на світовому ринку нафти. З кожним роком ринок нафти стає все глобальнішим і волатильнішим. Із зростанням вагомості нафти у енергетиці змінюється й відношення світу до цього ресурсу.

Нафтова криза довела те, що постіндустріальні країни світу є істотно залежними від поставок нафти та загального обсягу цього ресурсу на планеті. Прикладом такої економічної залежності є США, які 12 % від усієї спожитої ними нафти отримують з країн Близького Сходу. Рівень залежності країн Європи є ще більшим, близько 80 % спожитої ними нафти є нафтою країн Близького Сходу. Японія теж отримує 90 % спожитої нафти від арабських країн-експортерів [1].

Економічно розвинені країни з метою подолання енергетичної та економічної кризи активно почали розробляти і запроваджувати енерго- та ресурсозберігаючі технології. Приборкати світову ціну на нафту розвиненим країнам вдалося лише у 1986 р., коли вартість одного бареля сирої нафти зменшилась із позначки 42,73 дол. (1974 р.) до 29,72 дол. Із 1974 по 1980 рр. ціна одного бареля сирої нафти поступово зросла із 42,73 дол. до 102,62 дол. за один барель сирої нафти через ісламську революцію в Ірані, а також військові конфлікти між Іраном та Іраком. Політичні події призвели до зменшення поставок нафти у США, Японію, Тайвань та країни Європи за рахунок скорочення рівня видобутку нафти. Відповідно зменшення видобутку нафти сприяло підвищенню рівня ціни на сиру нафту в 2,5 рази. Лише через рік ціна на сиру нафту почала поволі знижуватись поки не досягла позначки 88,85 дол., певний час коливаючись навколо цієї цифри (74,49–56,47 дол. – 1982–1985 рр.) знизилась до рівня 1973 р. лише у 1986 р.(23,95 дол./бар. сирої нафти) [2].

Зростання ціни на нафту дало поштовх активізації процесів пошуку, розробки та впровадження нових джерел енергетики. Країни Центральної та Східної Європи розробляють нові моделі функціонування паливно-енергетичного сектору [3]. Причина цього дуже проста. Вона пов’язана з тим, що такий природний ресурс, як нафта, перетворився на основний енергетичний ресурс світу, власні поклади якого в цих країнах значною мірою вже були вичерпані. На приклад, країни Західної Європи у 1970 р. видобували близько 16, тоді як споживали 608 млн тонн сирої нафти, США видобували 486 млн тонн, а споживали – 708 млн тонн. Змінити цю ситуацію вдалося лише за рахунок впровадження в життя ресурсо- та енергозберігаючих техніки та технологій, широке використання яких і призвело до обвалу нафтових цін у 1980-х роках.

У другій половині 1980-х років енергетична ситуація в світі погіршилась, а ціни на нафту поступово пішли вгору через військові конфлікти між Іраном та Іраком, а також Іраком та Кувейтом. Війну між Іраком та Іраном в історії названо «танкерною війною». Під час цієї війни було захоплено близько 80 танкерів, власниками яких були різні країни світу [1]. Танкерна війна, з одного боку, підірвала економіку ворогуючих країн, а з другого, – сприяла появі цілого ряду військових конфліктів за нафту та її ресурси в інших країнах світу. Яскравим прикладом ще одного так званого нафтового конфлікту в світі став напад Іраку на Кувейт, в результаті якого світовий ринок нафти щоденно втрачав близько 13 %

всієї експортованої в світі сирої нафти. На зменшення рівня видобутку нафти в світі вплинули економічні санкції, які ввела ООН проти Іраку. В свою чергу, зниження видобутку відобразилось на ціні даного ресурсу. Так, якщо у 1986 р. один барель сирої нафти продавався за 29,72 дол., то в 1990 р. його ціна зросла до 39,94 дол. США [2]. Після 1990 р. ціна на сиру нафту почала падати поки не досягла у 1994 р. позначки 23,84 дол. за один барель [2]. У 1998 р. ціни на світовому ринку нафти знизились до позначки 16,50 дол. за один барель сирої нафти [2]. Зниженню світових цін на нафту посприяла глибока економічна криза та глобальне потепління, яке вплинуло на рівень споживання цього ресурсу.

Міжнародна ціна на нафту та природний газ може змінюватися в досить великих межах, оскільки світова економіка природних ресурсів, на жаль, ще і досі підвладна різним впливам та залежить від економічної, політичної та фінансової ситуації у світі. Загальний тренд до зростання цін на ці види природних ресурсів є досить помітним. На світовому ринку енергоресурсів ціна вугілля теж поступово зростає під впливом зміни цін на нафту. Проте вугілля на світовому ринку не користується такою популярністю, як нафта, чи газ. Це пов'язано з тим, що замінити його на ці енергоресурси без використання додаткових технологій та значних коштів практично неможливо. Хоча із подальшим зростанням ціни на нафту та природний газ (через виснаження їх родовищ) саме вугілля може зайняти одне з провідних місць у світовій енергетиці.

Матеріально-технічною основою постіндустріального суспільства стала науково-технічна революція, яка, не зважаючи на щоденні успіхи, далека від свого завершення. Науково-технічна революція впливає на якість матеріального та розвиток нематеріального виробництва. Варто зауважити, що питання пошуку альтернативних джерел енергетики є важливим не лише з точки зору підвищення енергобезпеки, а й задля зниження негативного впливу підприємств паливно-енергетичного комплексу на екологію країн, що проявляється у недосконалій структурі побудови виробничого циклу на промислових підприємствах, у застарілих технологіях та устаткуванні [4].

Для забезпечення сталого розвитку необхідна розробка та впровадження в життя узгодженої глобальної енергетичної стратегії, яка б ґрунтувалась на досягненнях технічного прогресу щодо енергозабезпечення [4]. Постіндустріальний етап розвитку економіки стає початковим етапом виникнення природовідновлюючих секторів господарства; розповсюдження нових технологій, які здатні зменшити забруднення навколишнього природного середовища, скоротити потреби у невідновлюваних ресурсах. Сучасні технологічні досягнення дають змогу миттєво виявити шкоду, нанесену оточуючому середовищу, й спробувати нейтралізувати її, а сучасні комунікації (радіо, телебачення, Інтернет, мобільний зв'язок) – довести до свідомості людини потребу в створенні громадських екологічних рухів, які борються за охорону та збереження довкілля. Крім того, агресія росії в Україні загрожує рівню енергетичної безпеки та ризики для неї створюють суттєві проблеми для всіх країн світу. І тому зараз ставиться ключове питання перед світом диверсифікувати використання енергоресурсів

шляхом розширення і видів енергетичних ресурсів (особливо відновлювальних, альтернативних), і джерел постачання.

Література

1. Нефтяные войны XX века [Электронный ресурс] // URL: http://mynews-in.net/news/2005-04-20/503983.html.
2.Historical Crude Oil Prices (Table) [Electronic resource] Oil Prices 1946-Present. – Website. – InflationData.com Your Place in Cyber Space for Inflation Data Updated june 14 2012. URL: http://inflationdata.com/inflation/inflation_rate/historical_oil_prices_table.asp.
3. Perspectives of using alternative energy sources in Ukraine in the context of increasing energy efficiency in Europe /L.Shergina, A.Zhemba , N.Revutska, Y.Burma// Periodyk naukowy Akademii Polonijnej - 27(2018) nr 2,s.142-2018 - Czestochowa, Akademia Polonijna w Czestochowie, 2018. - C.44-51.
4. Energy efficiency of enterprises as a key factor in the development of the country's economy / K. Andriushchenko, L. Shergina, V. Kovtun N.Revutska, A.Vashchyshyn// Periodyk naukowy Akademii Polonijnej - 33(2019) nr 2,s.144-2019 - Czestochowa, Akademia Polonijna w Czestochowie, 2019. - C.36-49. . https://doi.org/ 10.23856/3304

References

1. Neftyanye voyny XX veka [Élektronnyy resurs] // URL: http://mynews-in.net/news/2005-04-20/503983.html.
2.Historical Crude Oil Prices (Table) [Electronic resource] Oil Prices 1946-Present. – Website. – InflationData.com Your Place in Cyber Space for Inflation Data Updated june 14 2012. URL: http://inflationdata.com/inflation/inflation_rate/historical_oil_prices_table.asp.
3. Perspectives of using alternative energy sources in Ukraine in the context of increasing energy efficiency in Europe /L.Shergina, A.Zhemba , N.Revutska, Y.Burma// Periodyk naukowy Akademii Polonijnej - 27(2018) nr 2,s.142-2018 - Czestochowa, Akademia Polonijna w Czestochowie, 2018. - S.44-51.
4. Energy efficiency of enterprises as a key factor in the development of the country's economy / K. Andriushchenko, L. Shergina, V. Kovtun N.Revutska, A.Vashchyshyn// Periodyk naukowy Akademii Polonijnej - 33(2019) nr 2,s.144-2019 - Czestochowa, Akademia Polonijna w Czestochowie, 2019. - S.36-49. . https://doi.org/ 10.23856/3304

JEL: D04

ТЕРЕЩЕНКО Юлія
аспірантка
КНЕУ імені Вадима Гетьмана,
Україна,
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7528-1834

ter.yullien@gmail.com
Yuliia TERESHCHENKO
PhD student
KNEU named after Vadym Hetman,
Ukraine

КООПЕРАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ МЕРЕЖЕВИХ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ В СФЕРІ ПОСЛУГ

CORPORATE OPPORTUNITIES NETWORK BUSINESS MODELS IN THE FIELD OF SERVICES

Анотація: Розглянуто аспекти та чинники впливу на бізнес-моделі, досліджено, як функціонують посередницькі платформи та в чому полягають їх особливості.
Ключові слова: кооперація, платформа, сфера послуг, бізнес-структури, бізнес-моделі

Abstract: Aspects and factors influencing business models were considered, how intermediary platforms function and what their features are.
Keywords: cooperation, platforms, fields of services, business-structure, business-model